

Inför den 31 oktober

Den 31 oktober 1517 är ett datum som den lutherska kyrkofamiljen förknippar med Martin Luther och den reformation inom den västerländska kyrkan som började med honom. Om hans 95 teser om avlaten verkligen spikades upp på dörren till slottskyrkan i Wittenberg detta datum är inte helt säkert. Själva händelsen, verklig eller symbolisk, har i varje fall uppfattats som startpunkten för den omvälvning av kyrkan som reformationen innebar.

Den 31 oktober i år inleds firandet av reformationens inledning för 500 år sedan. Under jubileumsåret fram till den 31 oktober 2017 kommer minnet att högtidlighållas såväl inom Svenska kyrkan som inom övriga lutherska kyrkor. Firandet får en storslagen och enastående upptakt genom att påven Franciskus just den 31 oktober kommer till Lund för att delta i firandet.

Sedan länge har det bestämts att Lutherska Världsförbundet (LWF) skulle markera jubileumsårets början med en manifestation i Lund. Valet av plats beror på att LWF grundades 1947 vid en konferens just i Lund. Det var också klart att Vatikanen skulle vara representerad vid den inledande gudstjänsten, men till mångas överraskning meddelades i januari 2016 att påven personligen skulle delta i firandet.

Högtidligheterna arrangeras gemensamt av LWF och den katolska kyrkan. Lokala värdar är Svenska kyrkan i samarbete med Stockholms katolska stift och Sveriges kristna råd. Påvens närvaro markerar att Vatikanen fäster stor vikt vid relationen med den lutherska kyrkofamiljen.

Förra gången påven – då Johannes Paulus II – besökte Sverige var det efter en gemensam inbjudan från Svenska kyrkan och den nordiska katolska biskopskonferensen. Då, 1989, firades en ekumenisk gudstjänst i Uppsala domkyrka, där både påven och ärkebiskop Bertil Werkström predikade. Två år senare, 1991, deltog Bertil Werkström tillsammans med den finländske ärkebiskopen i en ekumenisk vesper i Peterskyrkan i Rom, där de båda ärkebiskoparna tillsammans med påven, alla tre liturgiskt skrudade, gick i processionen.

De samtal som då ägde rum mellan Svenska kyrkan och den katolska kyrkan skedde i positiv anda. Allra tydligast manifesterades denna i den gemensamma rapporten om *Biskopsämbetet* som publicerades 1988 där ärkebiskop Bertil Werkström och den katolske biskopen i Stockholm, Hubertus Brandenburg i förordet konstaterade att de båda kyrkorna »gemensamt bekänner ... att biskopsämbetet såsom en del av kyrkans ämbete är Guds den heliga Andens gåva till kyrkan».

Det positiva samtalsklimatet förbyttes i slutet av 1990-talet i en mer distanserad hållning. Till detta bidrog sammansättningen av den då aktuella samtalsdelegationen, men också den av ärkebiskop KG Hammar sanktionerade *Ecce homo-utställningen* i Uppsala domkyrka våren 1998. Efter relationsändringen år 2000 kan man med fog säga att intresset från kyrkomötet för ekumeniska samtal mellan kyrkor och konfessioner varit svagt. Istället är det dialogen och

samtalen mellan olika religioner som hamnat i förgrunden. Sedan 2010 finns dessutom ett nationellt interreligiöst råd i Sverige. Inte minst samtalen mellan kristna och muslimer stöds av politiska krafter, som själva står handfallna i sammanhang där religiös tro spelar en viktig roll. Denna nya situation där det interreligiösa samtalet skapar (positiva) rubriker fick en tydlig illustration i den debattartikel av ärkebiskop Antje Jackelen, den katolske biskopen Anders Arborelius och två muslimska företrädare som publicerades i *Dagens nyheter* den 8 augusti.

Inför reformationsjubileet har den evangelisk-lutherska/romersk-katolska enhetskommissionen producerat ett gemensamt dokument: *Från konflikt till gemenskap*. Dokumentet publicerades redan 2013 och har sent omsider blivit översatt till svenska (av Mikael Löwegren). Det är utgivet på Artos förlag. Redan i förordet markeras att året 2017 ger tillfälle för både katoliker och protestanter att se tillbaka på det som hände för 500 år sedan »genom att sätta evangeliet om Jesus Kristus i centrum. Evangeliet skall högtidlighållas och förmedlas till vår tids människor så att världen kan tro att Gud ger sig själv åt människorna och kallar oss till gemenskap.» Det som står i fokus är i första hand inte det historiska skeende som fått namnet reformationen, utan Kristi kyrkas kallelse att förmedla Guds nåds evangelium till en värld utan nåd.

Dokumentet tar sin utgångspunkt i det som stod i centrum för Martin Luther, nämligen att evangeliet om Jesus Kristus skulle renas från allt som riskerade att fördunkla det bibliska budskapet om rättfärdiggörelsen genom tro. Dokumentets sätt att beskriva 1500-talets omvälvningar på det religiösa området tar fasta på själva ordet reformation och dess betydelse av *re-form*, en strävan att återfinna och återvinna evangeliets ursprungliga form och gestalt. I detta sätt att förstå och beskriva vad som hände står Guds frälsande handlande med människan i centrum; det är denna Gudsgärning som kyrkan har att förmedla till en värld där Gud och hans nåd har förpassats till det privatas domäner.

Ett annat sätt att förstå reformationen, inte minst inom vår egen kyrka, är att betona att kyrkan förändrades och att det är vår uppgift att fortsätta detta förändringsarbete. Under det senaste halvsekle har denna tankefigur om nödvändig förändring varierats i det oändliga. Och det slutar inte här. Nästa sommar har Världens fest, denna gång i Västerås, temat »Fri att förändra». I förannonseringen utlovas att dagarna kommer att handla om allas våra möjligheter att förändra världen. Alltså en aktivism som ligger fjärran från det som Luther lyfter fram i t.ex. Lilla katekesens förklaringar till de tre trosartiklarna.

Det gemensamma luthersk-katolska dokumentet betonar sålunda vad som förenar de båda konfessionerna, först av allt att både lutheraner och katoliker genom det heliga dopet är inlemmade i Kristi kropp, i Kyrkan. Utifrån denna gemensamma grund ska det fortsatta arbetet på att gestalta enheten ske. Det finns en förpliktelse att tillsammans söka kyrkans synliga enhet och på så sätt upptäcka kraften i evangeliet om Jesus Kristus.

Man kan hoppas att det kommande påvebesöket kommer att stimulera de ekumeniska strävandena. I varje fall borde det luthersk-katolska dokumentet användas i den fortbildning som sker i församlingarna, kontrakten och stiftet. Det nyväckta engagemanget för förföljda kristna i andra kyrkor skulle på det viset kunna fördjupas och leda fram till insikten att varje döpt,

lutheran eller katolik, ortodox eller pingstvän är mitt syskon i tron. Tillsammans är vi kallade att söka enheten och att vittna om evangeliet, att »Jesus Kristus ... har förlossat, förvärvat och vunnit mig ... med sitt heliga och dyra blod ... för att jag skulle vara hans egen ... och tjäna honom i evig rättfärdighet» (Lilla katekesen).

Från konflikt till gemenskap. Gemensamt lutherskt-katolskt högtidlighållande av reformationsminnet 2017. Rapport från evangelisk-lutherska/romersk-katolska enhetskommissionen. Artos 2016.